

The Encyclopedia of Comparative Jurisprudence and Law

The Expansion of Anomie in Cyberspace among Children and Adolescents from a Criminological Perspective

Marzieh Safari Khozani¹, Ali Najafi Tavana^{1*}

1. Department of Law, CT.C., Islamic Azad University, Tehran, Iran

* Corresponding Author's Email: Ali.Najafi_Tavana@iauctb.ac.ir

ABSTRACT

In today's world, digital technologies and cyberspace have become an inseparable part of human life, particularly for children and adolescents. The purpose of this article is to examine the causes of the expansion of anomie in cyberspace, the consequences of this phenomenon from a criminological perspective for children and adolescents, and to propose strategies to address it. With the increasing use of the Internet and social networks, significant changes have emerged in social interactions, values, and societal norms. One of the most important challenges resulting from these transformations is the expansion of anomie in cyberspace. Anomie, a concept first introduced by Émile Durkheim, refers to a condition in which social norms are weakened or disintegrated, and individuals experience confusion in distinguishing right from wrong behavior. From the perspective of cyber criminology, due to the absence of strict regulations, the possibility of user anonymity, and the uncontrolled proliferation of information, children and adolescents are exposed to various forms of deviant behavior, misleading information, and contradictory values, thereby creating a favorable environment for the development of criminal behavior. This situation leads to consequences such as the increase of cyberbullying, digital fraud, identity theft, online harassment, dissemination of inappropriate content, decline in real-life social interactions, heightened anxiety and depression, and a reduction in the sense of social belonging, all of which are considered outcomes of digital anomie. Moreover, many adolescents, through imitation of social media influencers, adopt values that are inconsistent with the realities of their social lives. Among the most important strategies to confront this phenomenon are the enhancement of media literacy, increased supervision by parents and educators, the enactment of stringent regulations for social media platforms, and the production of appropriate and alternative content. Through the implementation of these measures, the negative effects of anomie in cyberspace can be mitigated, and a safer and healthier environment for the development of future generations can be provided.

Keywords: *Anomie, Cyberspace, Cyber Delinquency, Children and Adolescents, Criminology.*

How to cite: Safari Khozani, M. & Najafi Tavana, A. (2026). The Expansion of Anomie in Cyberspace among Children and Adolescents from a Criminological Perspective. *The Encyclopedia of Comparative Jurisprudence and Law*, 4(5), 1-27.

تاریخ ارسال: ۳ مهر ۱۴۰۴

تاریخ بازنگری: ۱۳ دی ۱۴۰۴

تاریخ پذیرش: ۲۰ دی ۱۴۰۴

تاریخ چاپ اولیه: ۱۶ شهریور ۱۴۰۵

تاریخ چاپ نهایی: ۱ دی ۱۴۰۵

دانشنامه فقه و حقوق تطبیقی

گسترش آنومی در فضای مجازی بین اطفال و نوجوانان از منظر جرم شناسی

مرضیه صفاری خوزانی^۱، علی نجفی توانا^{۲*}

۱. گروه حقوق، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

* پست الکترونیک نویسنده مسئول: Ali.Najafi_Tavana@iauctb.ac.ir

چکیده

در دنیای امروز، فناوری‌های دیجیتال و فضای مجازی به بخش جدایی‌ناپذیری از زندگی افراد، به‌ویژه کودکان و نوجوانان، تبدیل شده‌اند. هدف این مقاله بررسی دلایل گسترش آنومی در فضای مجازی، پیامدهای این پدیده از منظر جرم‌شناسی برای کودکان و نوجوانان، و ارائه راهکارهایی برای مقابله با آن است. با افزایش استفاده از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی، تغییرات قابل‌توجهی در تعاملات اجتماعی، ارزش‌ها و هنجارهای جامعه به وجود آمده است. یکی از مهم‌ترین چالش‌های ناشی از این تغییرات، گسترش آنومی در فضای مجازی است. آنومی، که نخستین بار توسط امیل دورکیم مطرح شد، به وضعیتی اشاره دارد که در آن، هنجارهای اجتماعی دچار ضعف یا فروپاشی شده و افراد در تعیین رفتارهای درست و غلط دچار سردرگمی می‌شوند. از منظر جرم‌شناسی فضای مجازی، به دلیل نبود قوانین سخت‌گیرانه، امکان ناشناس ماندن کاربران، و گسترش بی‌رویه اطلاعات، کودکان و نوجوانان در معرض انواع رفتارهای ناهنجار، اطلاعات گمراه‌کننده و ارزش‌های متناقض قرار دارند و بستری مناسب برای توسعه رفتارهای مجرمانه ایجاد شده است. این امر منجر به پیامدهایی همچون افزایش قلدری سایبری، فریب‌کاری دیجیتال، سرقت هویت، آزارهای آنلاین، انتشار محتوای نامناسب، کاهش ارتباطات واقعی، افزایش اضطراب و افسردگی، و کاهش احساس تعلق اجتماعی می‌شود که از جمله پیامدهای آنومی دیجیتال محسوب می‌گردد. همچنین، بسیاری از نوجوانان با تقلید از اینفلوئنسرهای مجازی، ارزش‌هایی را می‌پذیرند که با واقعیت زندگی اجتماعی‌شان همخوانی ندارد. از جمله مهم‌ترین راهکارها می‌توان به تقویت سواد رسانه‌ای، افزایش نظارت والدین و مربیان، وضع قوانین سخت‌گیرانه برای شبکه‌های اجتماعی و ایجاد محتوای مناسب و جایگزین اشاره کرد. با اجرای این اقدامات، می‌توان اثرات منفی آنومی در فضای مجازی را کاهش داد و محیطی امن‌تر و سالم‌تر برای رشد نسل‌های آینده فراهم کرد.

کلیدواژگان: آنومی، فضای مجازی، بزهکاری سایبری، اطفال و نوجوانان، جرم‌شناسی.

امکان ناشناس بودن کاربران و سهولت دسترسی به اطلاعات و محتوای مختلف، کودکان و نوجوانان در معرض خطر از بین رفتن ارزش‌های سنتی و اجتماعی قرار دارند از منظر جرم‌شناسی، آنومی در فضای مجازی به افزایش نرخ جرایم سایبری، کاهش احساس امنیت دیجیتال و گسترش خشونت‌های آنلاین منجر می‌شود (Farajiha, 2020).

دلایل گسترش آنومی در فضای مجازی بین کودکان و نوجوانان از منظر جرم‌شناسی

مطابق با تحقیقات دکتر میرمحمد صادقی، سه عامل دسترسی نامحدود به اینترنت، کاهش کنترل اجتماعی، و تبلیغ رفتارهای مجرمانه در شبکه‌های اجتماعی نقش مهمی در افزایش بزهکاری سایبری نوجوانان دارند (Mir Mohammad Sadeghi, 2021). از سوی دیگر، دکتر نجفی توانا اشاره می‌کند که خلأهای قانونی و عدم تدوین قوانین مشخص برای مجازات نوجوانان بزهکار در فضای مجازی، باعث شده است که این جرایم افزایش یابند (Najafi Abrandabadi, 2018).

بر اساس نظریه آنومی اجتماعی، زمانی که هنجارهای اجتماعی دچار ضعف شوند، احتمال رفتارهای مجرمانه افزایش پیدا می‌کند. در همین راستا، مالمیر بر این باور است که فضای مجازی، به دلیل نبود کنترل مستقیم، بستر مناسبی برای شکل‌گیری آنومی در میان نوجوانان است (Malmir, 2022).

ضعف نظارت والدین و مربیان

یکی از عواملی که این چالش‌ها را تشدید می‌کند، ضعف نظارت والدین و مربیان است. بسیاری از والدین و معلمان، به دلیل کمبود آگاهی، مشغله‌های روزمره یا نداشتن اطلاعات کافی درباره فضای مجازی، نظارت مؤثری بر فعالیت‌های آنلاین کودکان و نوجوانان ندارند. این عدم نظارت باعث می‌شود که آن‌ها بدون راهنمایی مناسب در معرض تهدیدهای فضای مجازی قرار بگیرند.

عدم آگاهی کافی از فناوری‌های دیجیتال

فضای مجازی، با رشد فزاینده خود در دهه‌های اخیر، تأثیرات گسترده‌ای بر زندگی افراد، به‌ویژه کودکان و نوجوانان، گذاشته است. اینترنت، شبکه‌های اجتماعی، بازی‌های آنلاین و سایر پلتفرم‌های دیجیتال به بخش جدایی‌ناپذیری از زندگی این نسل تبدیل شده‌اند. در حالی که این فضا می‌تواند فرصتی برای یادگیری، تعامل و رشد فردی باشد، اما در عین حال، چالش‌های بی‌سابقه‌ای نیز ایجاد کرده است. فضای مجازی، با وجود فرصت‌های بی‌نظیر خود، بستری برای افزایش بزهکاری سایبری در میان نوجوانان شده است. به گفته فرجیها، یکی از دلایل اصلی این پدیده، عدم نظارت کافی والدین و گسترش ناشناس بودن در اینترنت است (Farajiha, 2020). یکی از مهم‌ترین این چالش‌ها، گسترش آنومی در فضای مجازی است (Najafi Tavana, 2019; Rezaei, 2021).

آنومی، که در علوم اجتماعی به‌عنوان فروپاشی یا تضعیف هنجارهای اجتماعی شناخته می‌شود، زمانی رخ می‌دهد که قواعد و ارزش‌های مشترک در جامعه تضعیف شوند و افراد دچار سردرگمی در تشخیص رفتارهای درست و نادرست شوند؛ از منظر جرم‌شناسی، آنومی در فضای مجازی به کاهش قوانین اجتماعی، ضعف کنترل‌های قانونی، و افزایش بزهکاری آنلاین منجر شده است.

مفهوم آنومی در فضای مجازی

اصطلاح آنومی (Anomie) نخستین بار توسط جامعه‌شناس فرانسوی، امیل دورکیم مطرح شد. او این مفهوم را برای توصیف وضعیتی به کار برد که در آن، هنجارهای اجتماعی دچار ضعف شده و افراد بدون راهنمایی‌های مشخص، در تصمیم‌گیری‌های خود دچار سردرگمی می‌شوند (Durkheim, 2005).

با گسترش فضای مجازی، این پدیده به شکلی جدید و پیچیده‌تر ظهور کرده است. در این فضا، به دلیل نبود قوانین نظارتی مؤثر،

نوجوانان بدون آموزش‌های لازم وارد فضای مجازی می‌شوند و در معرض تهدیدهای مختلف قرار می‌گیرند (Koosha, 2017).

ناشناس بودن کاربران

یکی از ویژگی‌های مهم فضای مجازی، ناشناس بودن کاربران است. این ویژگی به کاربران این امکان را می‌دهد که بدون افشای هویت واقعی خود در پلتفرم‌های مختلف فعالیت کنند. در حالی که این قابلیت در برخی موارد مانند حفاظت از حریم خصوصی و آزادی بیان می‌تواند مفید باشد، اما در بسیاری از مواقع، ناشناس بودن باعث افزایش رفتارهای ناهنجار و جرایم در فضای مجازی می‌شود.

ناشناس بودن کاربران و افزایش جرایم سایبری

۱. قلدری سایبری و آزار و اذیت دیگران

یکی از رایج‌ترین مشکلاتی که ناشی از ناشناس ماندن در فضای مجازی است، قلدری سایبری (Cyberbullying) محسوب می‌شود. در این نوع قلدری، کاربران از طریق پیام‌های توهین‌آمیز، تهدید، شایعه‌پراکنی، یا انتشار محتوای تحقیرآمیز، دیگران را هدف قرار می‌دهند. ناشناس بودن در اینترنت این امکان را فراهم می‌کند که فرد قلدری‌کننده بدون ترس از شناسایی شدن، به آزار دیگران ادامه دهد. این مسئله می‌تواند پیامدهای روحی و روانی شدیدی برای قربانیان داشته باشد، از جمله اضطراب، افسردگی و حتی در موارد شدید، اقدام به خودکشی.

۲. انتشار اطلاعات نادرست و اخبار جعلی

افرادی که در فضای مجازی هویت مشخصی ندارند، می‌توانند اخبار جعلی و اطلاعات نادرست را بدون هیچ‌گونه نگرانی از پیگیری قانونی منتشر کنند. این مسئله به‌ویژه در رسانه‌های اجتماعی و گروه‌های مجازی بیشتر دیده می‌شود. اخبار جعلی می‌توانند باعث گسترش شایعات، ترس و بی‌اعتمادی اجتماعی شوند. برخی از کاربران از این طریق قصد دارند نظر عمومی را

بسیاری از والدین و معلمان با پیشرفت‌های سریع تکنولوژی و فضای مجازی آشنا نیستند. در حالی که نوجوانان به راحتی از شبکه‌های اجتماعی، بازی‌های آنلاین و برنامه‌های مختلف استفاده می‌کنند، بسیاری از والدین و مربیان حتی نمی‌دانند که این پلتفرم‌ها چگونه کار می‌کنند. این فاصله اطلاعاتی باعث می‌شود که آنها نتوانند رفتارهای آنلاین فرزندان خود را به درستی ارزیابی و کنترل کنند.

مشغله‌های زیاد و کمبود وقت

امروزه، بسیاری از والدین به دلیل مشغله‌های کاری و دغدغه‌های زندگی روزمره، فرصت کافی برای بررسی فعالیت‌های مجازی فرزندان خود ندارند (Center for Statistical Research of Iran, 2022). این مشغله‌ها باعث می‌شود که کودکان و نوجوانان بدون نظارت مناسب، ساعت‌های زیادی را در فضای مجازی سپری کنند که ممکن است آنها را در معرض محتوای نامناسب یا افراد سوءاستفاده‌گر قرار دهد.

اعتماد بیش از حد به فرزندان

برخی از والدین تصور می‌کنند که فرزندان‌شان به اندازه کافی آگاه و مسئولیت‌پذیر هستند و نیازی به نظارت مداوم ندارند. این اعتماد، اگرچه نشانه‌ای از رابطه مثبت میان والدین و فرزندان است، اما در برخی موارد باعث نادیده گرفتن تهدیدهای فضای مجازی می‌شود. نوجوانان به دلیل کنجکاوی و تأثیرپذیری بالا، ممکن است به محتوای خطرناک دسترسی پیدا کنند یا در تعامل با افراد ناشناس قرار بگیرند.

نبود آموزش‌های رسمی در مدارس

در بسیاری از کشورها از جمله ایران، آموزش سواد رسانه‌ای و امنیت فضای مجازی در مدارس به اندازه کافی مورد توجه قرار نمی‌گیرد، این کمبود آموزشی باعث می‌شود که مربیان نیز اطلاعات لازم برای راهنمایی دانش‌آموزان را نداشته باشند. در نتیجه،

فیشینگ به تلاش‌های متقلبانه برای به دست آوردن اطلاعات شخصی مانند رمز عبور یا شماره کارت اعتباری با ظاهر شدن به عنوان اشخاص قانونی (مثلاً از طریق ایمیل‌ها یا وبسایت‌های جعلی) گفته می‌شود (ENISA, 2022). این روش مبتنی بر فریب کاربران برای افشای اطلاعات حساس است و اغلب از طریق مهندسی اجتماعی انجام می‌شود (Center for Combating Cybercrime in Iran, 2022)

هک، بدافزارها و نقض داده‌ها

هک به اقدام غیرمجاز برای نفوذ به سیستم‌های شخصی یا سازمانی به منظور سرقت یا تخریب داده‌ها اشاره دارد. در سال‌های اخیر، دسترسی آسان به ابزارهای هک، حتی برای افراد غیرمتخصص، این جرم را گسترش داده است. بر اساس گزارش پلیس فتا، ۳۵٪ از جرایم سایبری در ایران مرتبط با هک هستند (FATA Police, 2023).

بدافزارها شامل ویروس‌ها، کرم‌ها، تروجان‌ها و نرم‌افزارهای جاسوسی هستند که برای آسیب رساندن یا دسترسی غیرمجاز به سیستم‌ها طراحی شده‌اند. کودکان و نوجوانان به دلیل عدم آگاهی از امنیت سایبری، اغلب قربانی این حملات می‌شوند.

نقض داده‌ها به دسترسی غیرمجاز به اطلاعات محرمانه سازمان‌ها یا افراد اشاره دارد که می‌تواند منجر به افشای اطلاعات شخصی، مالی یا پزشکی شود. در ایران، طبق گزارش مرکز توسعه فضای مجازی، نقض داده‌ها در دو سال گذشته ۵۰٪ افزایش یافته است (Center for Virtual Space Development, 2022).

چرا ناشناس ماندن باعث کاهش ترس از مجازات می‌شود؟

۱. نبود نظارت و قوانین سخت‌گیرانه

بسیاری از پلتفرم‌های دیجیتال فاقد مقررات سخت‌گیرانه و نظارت کافی بر روی کاربران خود هستند. این مسئله باعث می‌شود که افراد بدون هیچ‌گونه ترسی از پیامدهای قانونی، رفتارهای ناهنجار از خود نشان دهند. برای مثال، شبکه‌های اجتماعی کوچک‌تر اغلب

تحت تأثیر قرار دهند، به افراد یا گروه‌های خاص آسیب بزنند، یا حتی از لحاظ اقتصادی و سیاسی منفعتی کسب کنند.

۳. ترویج خشونت و محتوای نامناسب

ناشناس ماندن در فضای مجازی این امکان را فراهم می‌کند که افراد بدون نگرانی از عواقب قانونی، به انتشار و ترویج محتوای خشونت‌آمیز، نژادپرستانه، جنسیت‌زده، یا پورنوگرافی بپردازند. بسیاری از گروه‌های افراطی و کاربران متخلف از این فرصت سوءاستفاده کرده و ایده‌ها و محتواهای ناپسند را بدون هراس از مجازات در اینترنت منتشر می‌کنند، این پدیده با نظریه فعالیت‌های روزمره (Routine Activity Theory) مرتبط است که بر سه عامل «انگیزه مجرمانه، هدف مناسب، و نبود نظارت» تأکید دارد.

۴. کلاهبرداری و فریب کاربران

در دنیای مجازی، فریب دادن دیگران و انجام کلاهبرداری‌های اینترنتی به راحتی ممکن است. بسیاری از افراد با ایجاد هویت‌های جعلی، اقدام به دزدیدن اطلاعات شخصی، فریب کاربران برای انتقال پول، یا سوءاستفاده از اعتماد دیگران می‌کنند (Regulatory Authority, 2023). برخی از هکرها و کلاهبرداران اینترنتی با ایجاد حساب‌های کاربری نامشخص، به دنبال سوءاستفاده از افراد کم‌تجربه، به‌ویژه کودکان و نوجوانان، هستند.

۵. رفتارهای غیرمسئولانه و ناهنجار

افراد زمانی که احساس کنند هویت آن‌ها فاش نمی‌شود، احتمال بیشتری دارد که رفتارهای ناهنجار، بی‌ادبانه یا غیرمسئولانه داشته باشند. این امر شامل کامنت‌های توهین‌آمیز، برخوردهای خصمانه در بحث‌های آنلاین، و حتی تهدیدهای خشونت‌آمیز است از آنجا که این افراد تصور می‌کنند که در دنیای واقعی هیچ‌کس نمی‌تواند آن‌ها را پیدا کند، محدودیت‌های اخلاقی و اجتماعی را کمتر رعایت می‌کنند.

فیشینگ

فاقد سیستم‌های گزارش‌گیری پیشرفته هستند (Regulatory Authority, 2023)

۲. دشواری شناسایی و پیگیری مجرمان اینترنتی

برخلاف دنیای واقعی، در اینترنت شناسایی و پیگیری مجرمان سایبری دشوار است. حتی اگر فردی اقدام به رفتار مجرمانه کند، در بسیاری از موارد، یافتن هویت واقعی او زمان‌بر و پیچیده است. این چالش در کشورهایی که قوانین سایبری ضعیف‌تری دارند، بارزتر است.

۳. احساس مصونیت و عدم وجود پیامدهای مستقیم

افرادی که به‌صورت ناشناس در فضای مجازی فعالیت می‌کنند، احساس مصونیت بیشتری دارند. آن‌ها تصور می‌کنند که اقداماتشان هیچ پیامد مستقیمی برای آن‌ها نخواهد داشت، چرا که کسی نمی‌تواند آن‌ها را بشناسد یا مجازات کند. این پدیده با نظریه بی‌بندوباری آنلاین (Online Disinhibition Effect) توضیح داده می‌شود که بر کاهش محدودیت‌های اخلاقی در فضای مجازی تأکید دارد (Rezaei, 2021).

راهکارهای کاهش رفتارهای ناهنجار ناشی از ناشناس بودن در

فضای مجازی

۱. افزایش نظارت بر محتوای منتشرشده

پلتفرم‌های اجتماعی باید مکانیزم‌های شناسایی و کنترل محتوای نامناسب را تقویت کنند. استفاده از هوش مصنوعی برای تشخیص خودکار محتوای خشونت‌آمیز یا جعلی می‌تواند مؤثر باشد.

۲. احراز هویت کاربران در برخی از پلتفرم‌ها

در موارد خاص، پلتفرم‌های دیجیتال می‌توانند هویت کاربران را تأیید کنند تا از سوءاستفاده‌های ناشناس جلوگیری شود. برای مثال، پلتفرم‌های مالی و آموزشی نیازمند احراز هویت دو مرحله‌ای هستند.

۳. آموزش سواد رسانه‌ای

کاربران، به‌ویژه کودکان و نوجوانان، باید آموزش ببینند که چگونه با افراد ناشناس در اینترنت برخورد کنند (Shirazi, 2020). برنامه‌های آموزشی مبتنی بر مدرسه مانند طرح «اینترنت ایمن» در اتحادیه اروپا می‌تواند الگو باشد (ENISA, 2022).

۴. تقویت قوانین و مجازات‌های جرایم اینترنتی

باید قوانین سخت‌گیرانه‌تری برای مقابله با قلدری سایبری، نشر اکاذیب، و تهدیدهای آنلاین اعمال شود. در سطح بین‌المللی، کنوانسیون جرایم سایبری بوداپست گام مهمی در این زمینه بوده است. در ایران نیز، لایحه «حمایت از کودکان در فضای مجازی» گام مثبتی محسوب می‌شود (Iranian Judiciary, 2022; Mir Mohammad Sadeghi, 2021).

دسترسی گسترده به محتوای نامناسب فضای مجازی از منظر

جرم‌شناسی

دنیای دیجیتال امروزی با رشد سریع فناوری، به نوجوانان امکان دسترسی آسان به حجم گسترده‌ای از اطلاعات و محتوای مختلف را داده است. اینترنت، شبکه‌های اجتماعی، ویدئوهای آنلاین و بازی‌های رایانه‌ای همگی می‌توانند ابزاری مفید برای یادگیری و سرگرمی باشند، اما در کنار این مزایا، دسترسی بدون محدودیت به محتوای نامناسب، از جمله چالش‌های خطرناک، محتوای خشونت‌آمیز و اثرات منفی روانی، تهدیدی جدی برای نوجوانان محسوب می‌شود.

از منظر جرم‌شناسی، فضای مجازی به دلیل ماهیت بی‌مرز و نظارت حداقلی، می‌تواند بستری برای ارتکاب جرایم سایبری، گسترش بزهکاری اطفال و نوجوانان و عادی‌سازی رفتارهای مجرمانه فراهم کند (Farajiha, 2020; Najafi Abrandabadi, 2018). نوجوانان به دلیل حساسیت‌های روانی، کنجکاوی بالا و تأثیرپذیری از محیط، بیش از سایر گروه‌های سنی در معرض خطرات ناشی از مواجهه با محتوای نامناسب قرار دارند.

اثرات محتوای خشونت‌آمیز بر نوجوانان از منظر جرم‌شناسی

اثرات روانی دسترسی آسان به محتوای نامناسب بر نوجوانان از

منظر جرم‌شناسی

کاهش عزت‌نفس و افزایش افسردگی

نوجوانانی که محتوای نامناسب مانند بدن‌های ایده‌آل در اینستاگرام، استانداردهای غیرواقعی زیبایی یا سبک زندگی تجملاتی را مشاهده می‌کنند، ممکن است دچار احساس ناکافی بودن و کاهش عزت‌نفس شوند. این موضوع به‌ویژه در بین دختران نوجوان، که بیشتر تحت تأثیر تصاویر غیرواقعی رسانه‌ها قرار می‌گیرند، شایع است (Center for Women's Studies in Iran, 2021). این مسئله می‌تواند منجر به افزایش نرخ خودآزاری و حتی خودکشی در این گروه سنی شود که از نظر جرم‌شناسی به‌عنوان پیامد غیرمستقیم تأثیرات فضای مجازی بر بزهکاری نوجوانان شناخته می‌شود.

افزایش اعتیاد به اینترنت و شبکه‌های اجتماعی

دسترسی نامحدود به اینترنت و محتوای مختلف باعث می‌شود که نوجوانان ساعت‌های زیادی را در فضای مجازی سپری کنند. این وابستگی می‌تواند به اعتیاد به اینترنت، کاهش تمرکز در تحصیل، کمبود خواب و انزوای اجتماعی منجر شود که در نتیجه احتمال بروز رفتارهای ضد اجتماعی و بزهکاری را افزایش می‌دهد.

۳.۳.۳ تأثیر منفی بر روابط خانوادگی و اجتماعی

نوجوانانی که زمان زیادی را در فضای مجازی می‌گذرانند، کمتر با خانواده و دوستان خود تعامل دارند. آن‌ها ممکن است روابط اجتماعی خود را نادیده بگیرند و به‌تدریج منزوی شوند. این موضوع می‌تواند بر روابط خانوادگی و کیفیت زندگی آن‌ها تأثیر منفی بگذارد (Rezaei, 2021). از دیدگاه جرم‌شناسی، کاهش تعاملات خانوادگی و اجتماعی یکی از عوامل مهم در گرایش نوجوانان به گروه‌های مجرمانه و رفتارهای ضد اجتماعی است (Koosha, 2017; Najafi Tavana, 2019).

تأثیر اینفلوئنسرها و سلبریتی‌های فضای مجازی

دسترسی بی‌محدودیت به محتوای خشونت‌آمیز، مانند فیلم‌ها، بازی‌های رایانه‌ای، ویدئوهای درگیری و جرائم خشونت‌آمیز در شبکه‌های اجتماعی، می‌تواند باعث افزایش رفتارهای پرخاشگرانه، کاهش حساسیت نسبت به خشونت و تأثیر منفی بر رشد شخصیت نوجوانان شود (Shirazi, 2020).

افزایش پرخاشگری و رفتارهای خشونت‌آمیز

مطالعات نشان داده نوجوانانی که به‌طور مداوم در معرض محتوای خشونت‌آمیز قرار می‌گیرند، بیشتر احتمال دارد که رفتارهای پرخاشگرانه از خود نشان دهند. این مسئله با نظریه بی‌حسی (Desensitization Theory) نسبت به خشونت همخوانی دارد که بیان می‌دارد مواجهه مکرر با خشونت، باعث کاهش حساسیت فرد نسبت به رفتارهای خشن شده و احتمال تقلید این رفتارها را افزایش می‌دهد. این اثر به دلیل یادگیری مشاهده‌ای رخ می‌دهد؛ نوجوانان با مشاهده رفتارهای خشونت‌آمیز، آن‌ها را تقلید کرده و در تعاملات روزمره خود به کار می‌گیرند.

کاهش حساسیت نسبت به خشونت و بی‌تفاوتی اجتماعی

تماشای مداوم صحنه‌های خشونت‌آمیز باعث می‌شود که نوجوانان به تدریج نسبت به خشونت بی‌حس شوند. آن‌ها ممکن است درد و رنج دیگران را کمتر احساس کنند و حتی نسبت به خشونت، نگرشی عادی داشته باشند. این امر می‌تواند منجر به افزایش قلدری در مدارس، کاهش همدلی و افزایش رفتارهای ضداجتماعی شود.

افزایش اضطراب و ترس

برخی از نوجوانان که به‌طور مداوم در معرض اخبار جنایی، ویدئوهای ترسناک و محتوای خشونت‌آمیز قرار می‌گیرند، ممکن است احساس ناامنی، اضطراب و ترس دائمی از محیط اطراف خود داشته باشند. آن‌ها ممکن است به‌طور مداوم نگران باشند که قربانی خشونت شوند و این نگرانی می‌تواند بر سلامت روانی آن‌ها تأثیر منفی بگذارد (National Research Institute for Psychiatric Sciences, 2022a, 2022b).

سطحی گرایانه، ممکن است ارزش‌های سنتی مانند کار، تحصیل، صداقت و مسئولیت‌پذیری را کمرنگ کنند. از دیدگاه جرم‌شناسی، این تغییرات منجر به اختلال در ارزش‌های اجتماعی و شکل‌گیری الگوهای ناهنجار در جامعه می‌شود، به گونه‌ای که نوجوانان موفقیت را نه در تلاش، بلکه در راه‌های کوتاه‌مدت و بعضاً غیرقانونی جستجو می‌کنند (Farajiha, 2020).

تغییر معیارهای زیبایی و ایجاد فشار اجتماعی

اینفلوئنسرهای زیبایی و مدلینگ معمولاً تصاویر غیرواقعی از بدن و زیبایی را تبلیغ می‌کنند، که می‌تواند بر عزت نفس نوجوانان، به ویژه دختران، تأثیر منفی بگذارد. بسیاری از نوجوانان، تحت تأثیر جراحی‌های زیبایی، استفاده افراطی از فیلترهای مجازی و استانداردهای غیرواقعی زیبایی، احساس نارضایتی از ظاهر خود پیدا می‌کنند (Center for Women's Studies in Iran, 2021). از دیدگاه جرم‌شناسی، افزایش اختلالات روانی مرتبط با ظاهر می‌تواند زمینه‌ساز رفتارهای پرخطر، از جمله خودآزاری، مصرف مواد مخدر و حتی خودکشی باشد (Iran Forensic Medicine Organization, 2023a, 2023b).

تبلیغ رفتارهای غیرمسئولانه و ناهنجار

برخی اینفلوئنسرهای رفتارهایی مانند مصرف مواد مخدر، مهمانی‌های افراطی، نمایش ثروت بدون تلاش، خشونت، قمار و ارتباطات سطحی را به عنوان نماد "زندگی جذاب" معرفی می‌کنند. این مسئله می‌تواند باعث شود که نوجوانان، بدون آگاهی از پیامدهای این رفتارها، آن‌ها را تقلید کنند. این امر باعث عادی‌سازی رفتارهای مجرمانه و کاهش قبح قانون‌شکنی در ذهن نوجوانان می‌شود، که از نظر جرم‌شناسی، یکی از مهم‌ترین عوامل افزایش بزهکاری در فضای مجازی و دنیای واقعی است (Najafi, 2019).

تأثیر اینفلوئنسرهای بر سبک زندگی نوجوانان و گسترش آنومی در فضای مجازی

با گسترش اینترنت و شبکه‌های اجتماعی، اینفلوئنسرهای سلبریتی‌های فضای مجازی به یکی از مهم‌ترین منابع تأثیرگذاری بر نوجوانان تبدیل شده‌اند. این افراد، که معمولاً از طریق اینستاگرام، یوتیوب، تیک‌تاک و دیگر پلتفرم‌های دیجیتال به شهرت رسیده‌اند، می‌توانند بر سبک زندگی، ارزش‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای نوجوانان تأثیر مستقیم داشته باشند (Center for Statistical Research of Iran, 2022).

از آنجایی که نوجوانان در مرحله‌ای از رشد قرار دارند که به دنبال هویت‌یابی و الگوپذیری از دیگران هستند، تأثیر اینفلوئنسرهای می‌تواند بسیار عمیق و گاهی چالش‌برانگیز باشد (Shirazi, 2020). برخی از این تأثیرات می‌توانند مثبت باشند، مانند تشویق به سبک زندگی سالم، انگیزه برای موفقیت یا آگاهی‌بخشی درباره مسائل اجتماعی. اما از سوی دیگر، برخی از اینفلوئنسرهای ممکن است ارزش‌ها و سبک زندگی‌ای را ترویج کنند که با فرهنگ سنتی، هنجارهای اجتماعی و اخلاقی جامعه مغایرت داشته باشد.

از منظر جرم‌شناسی اجتماعی، تأثیر مخرب اینفلوئنسرهای نوجوانان می‌تواند در چارچوب نظریه آنومی (Anomie Theory) امیل دورکیم بررسی شود. آنومی به معنای فروپاشی یا ضعف هنجارهای اجتماعی است که به موجب سردرگمی ارزش‌ها و افزایش رفتارهای ضد اجتماعی می‌شود (Najafi, 2018). فضای مجازی، به ویژه تحت تأثیر اینفلوئنسرهای، می‌تواند بستری برای تضعیف هنجارهای سنتی، عادی‌سازی ناهنجاری و افزایش گرایش به بزهکاری در میان نوجوانان فراهم کند.

نقش اینفلوئنسرهای در تغییر ارزش‌های نوجوانان و گسترش آنومی

جایگزینی ارزش‌های سنتی با سبک زندگی مدرن و افراطی اینفلوئنسرهای فضای مجازی با نمایش زندگی لوکس، سفرهای بین‌المللی، برندهای گران‌قیمت و رفتارهای غیراخلاقی یا

چالش‌ها و پیامدهای جرم‌شناختی تأثیر منفی اینفلوئنسرها بر نوجوانان

افزایش اضطراب و افسردگی

نوجوانانی که زندگی خود را با زندگی فانتزی و بی‌نقص اینفلوئنسرها مقایسه می‌کنند، ممکن است دچار حس ناکافی بودن، اضطراب و افسردگی شوند. آن‌ها ممکن است تصور کنند که هرگز نمی‌توانند به این سطح از موفقیت و جذابیت برسند، که منجر به کاهش عزت نفس و افسردگی می‌شود از دیدگاه جرم‌شناسی، این وضعیت احتمال رفتارهای پرخطر مانند خودآزاری، فرار از خانه و حتی خودکشی را افزایش می‌دهد (Iran Forensic Medicine Organization, 2023).

تقلید از رفتارهای پرخطر و افزایش رفتارهای مجرمانه

برخی اینفلوئنسرها، رفتارهای ناسالمی مانند چالش‌های خطرناک، رانندگی بی‌احتیاط، مصرف الکل و دخانیات، یا حتی اقدامات مجرمانه را به‌عنوان "هیجان‌انگیز" نمایش می‌دهند. نوجوانانی که فاقد قدرت تشخیص کافی هستند، ممکن است بدون درک پیامدهای این رفتارها، آن‌ها را تقلید کنند. از دیدگاه نظریه یادگیری اجتماعی (Social Learning Theory) آلبرت باندورا، نوجوانان از طریق مشاهده و تقلید رفتارهای پرخطر، این الگوها را در زندگی واقعی خود اجرا می‌کنند (FATA Police, 2023). این مسئله باعث افزایش جرائم مرتبط با خشونت، مواد مخدر و قمار در میان نوجوانان می‌شود.

تضعیف ارزش‌های فرهنگی و خانوادگی و افزایش فردگرایی افراطی

با ترویج سبک زندگی فردگرایانه و لذت‌گرایی، برخی از اینفلوئنسرها ممکن است ارزش‌های فرهنگی و خانوادگی سنتی را کم‌رنگ کنند. نوجوانان ممکن است احساس کنند که وابستگی به خانواده، احترام به بزرگ‌ترها یا رعایت هنجارهای اخلاقی، دیگر اهمیتی ندارد. یادگیری این سبک زندگی می‌تواند باعث کاهش

تغییر الگوهای مصرف و گرایش به مصرف‌گرایی افراطی

بسیاری از اینفلوئنسرها، با تبلیغ برندهای لوکس، لباس‌های گران‌قیمت و زندگی مرفه، نوجوانان را به سمت مصرف‌گرایی افراطی هدایت می‌کنند. این تأثیر می‌تواند باعث شود که نوجوانان احساس کنند بدون داشتن وسایل لوکس یا پیروی از مدهای روز، ارزش کافی ندارند. از دیدگاه جرم‌شناسی، این روند می‌تواند به سرقت، کلاهبرداری اینترنتی و سایر جرائم مالی در میان نوجوانان منجر شود، زیرا برخی از آن‌ها برای دستیابی به این سبک زندگی، ممکن است به روش‌های غیرقانونی متوسل شوند (Regulatory Authority, 2023).

تأثیر بر عادات غذایی و سبک زندگی

برخی اینفلوئنسرهای سلامت و تناسب‌اندام، الگوهای غذایی ناسالم مانند رژیم‌های غیرعلمی، مکمل‌های خطرناک و روش‌های افراطی لاغری را تبلیغ می‌کنند. نوجوانان، به دلیل کمبود آگاهی، ممکن است این توصیه‌ها را بدون مشورت با متخصصان دنبال کنند، که می‌تواند به مشکلات سلامتی جدی منجر شود (Iran University of Medical Sciences Research Center, 2022).

کاهش انگیزه تحصیلی و تغییر اولویت‌ها

ترویج زندگی راحت و پر از تفریح توسط برخی اینفلوئنسرها باعث شده است که بسیاری از نوجوانان، تحصیل و تلاش را بی‌اهمیت بدانند و انگیزه‌ای برای تلاش در مسیر تحصیلی و شغلی نداشته باشند. این مسئله، با نظریه فرصت‌های نامشروع (Illegitimate Opportunity Structure) کالرد و اوهلین مطابقت دارد، که بیان می‌کند وقتی مسیری نامشروع (مانند تحصیل و کار) کم‌ارزش شوند، نوجوانان به مسیرهای نامشروع (مانند کلاهبرداری آنلاین، شرط‌بندی و فعالیت‌های غیرقانونی در فضای مجازی) روی می‌آورند.

روانی شود. در این راستا، از منظر جرم‌شناسی، این فضا به‌عنوان مکانی برای ارتکاب اعمال مجرمانه از جمله خودآزاری، خشونت و حتی خودکشی می‌تواند عمل کند (FATA Police, 2023; Iran Forensic Medicine Organization, 2023a, 2023b).

ماهیت چالش‌های خطرناک و دلایل جذابیت آن‌ها برای نوجوانان

چالش‌های فضای مجازی معمولاً شامل مأموریت‌ها و اقدامات غیرمنطقی و خطرناکی هستند که نوجوانان را به امتحان کردن رفتارهای آسیب‌زا ترغیب می‌کنند. برخی از مهم‌ترین دلایل جذابیت این چالش‌ها برای نوجوانان از دیدگاه جرم‌شناسی عبارت‌اند از:

هیجان و کنجکاوی: نوجوانان به دلیل سن کم و تکامل نیافتن کامل بخش منطقی مغز، تمایل زیادی به تجربه‌های جدید و هیجان‌انگیز دارند.

فشار اجتماعی و میل به تأیید: بسیاری از نوجوانان برای جلب توجه دوستان خود، تأیید از دیگران و افزایش محبوبیت در فضای مجازی، به انجام چالش‌ها و رفتارهای پرخطر اقدام می‌کنند.

الگوبرداری از اینفلوئنسرها: برخی از اینفلوئنسرهای چالش‌های خطرناک را به‌عنوان نماد شهرت و جذابیت تبلیغ می‌کنند که می‌تواند نوجوانان را به سمت ارتکاب جرایم و رفتارهای پرخطر سوق دهد.

افزایش رفتارهای پرخطر در نوجوانان و پیامدهای آن

رفتارهای پرخطر در فضای مجازی می‌تواند تبعات منفی بسیاری داشته باشند. این رفتارها نه تنها تأثیرات روانی بلکه پیامدهای اجتماعی و قانونی نیز دارند.

افزایش خودآزاری و اقدام به خودکشی

برخی از چالش‌های فضای مجازی، نوجوانان را به رفتارهای خطرناکی مانند خودآزاری و حتی خودکشی تشویق می‌کنند (FATA Police, 2023). نوجوانان به دلیل فشارهای روانی،

احترام به خانواده، تضعیف پیوندهای اجتماعی و افزایش رفتارهای ضد‌هنجاری شود. از منظر نظریه کنترل اجتماعی (Social Control Theory) هیرشی، هرچه وابستگی نوجوانان به نهادهای سنتی (مانند خانواده و مدرسه) کمتر باشد، احتمال ارتکاب رفتارهای مجرمانه در آن‌ها بیشتر می‌شود (Najafi, 2018; Abrandabadi, 2018).

پیامدهای گسترش آنومی در فضای مجازی بین اطفال و نوجوانان از منظر جرم‌شناسی

در فضای مجازی، آنومی به‌ویژه در میان کودکان و نوجوانان به دلیل نبود نظارت کافی و عدم وجود چارچوب‌های مشخص برای کنترل رفتارها می‌تواند گسترش یابد. این وضعیت زمانی جدی‌تر می‌شود که کاربران در این سنین فاقد درک کافی از هنجارها و ارزش‌های اجتماعی هستند و فضای مجازی برای آنان تبدیل به دنیای ناشناخته و غیرقابل پیش‌بینی می‌شود، گسترش آنومی در فضای مجازی می‌تواند منجر به بروز رفتارهای مجرمانه، ناهنجاری‌های اجتماعی و آسیب‌های روانی و آموزشی در کودکان و نوجوانان شود. از منظر جرم‌شناسی، این نوع رفتارها به دلیل دسترسی بی‌حد و مرز به محتوای غیرقانونی و بی‌ثباتی هنجاری در فضای دیجیتال افزایش می‌یابند.

افزایش رفتارهای پرخطر

با گسترش شبکه‌های اجتماعی و افزایش تعامل نوجوانان در فضای مجازی، چالش‌های خطرناک و محتوای خشونت‌آمیز به یکی از تهدیدات جدی برای سلامت روانی و جسمی آن‌ها تبدیل شده است. بسیاری از این چالش‌ها، که در پلتفرم‌هایی مانند تیک‌تاک، یوتیوب و اینستاگرام منتشر می‌شوند، نوجوانان را به انجام رفتارهای پرخطر و ناهنجار ترغیب می‌کنند، علاوه بر این، محتوای خشونت‌آمیز، مانند ویدئوهای درگیری، قلدری آنلاین و بازی‌های رایانه‌ای خشونت‌آمیز، می‌تواند منجر به افزایش پرخاشگری، کاهش حساسیت نسبت به خشونت و ایجاد آسیب‌های جسمی و

جرم‌شناسی، این امر می‌تواند به تضعیف پیوندهای اجتماعی و افزایش رفتارهای ضداجتماعی منجر شود.

پیامدهای کاهش ارتباطات واقعی نوجوانان

-افزایش احساس تنهایی و افسردگی

تحقیقات نشان داده‌اند که افرادی که ارتباطات واقعی کمتری دارند، بیشتر دچار احساس تنهایی و افسردگی می‌شوند. ارتباطات چهره‌به‌چهره نقش مهمی در سلامت روان دارند، اما فضای مجازی نمی‌تواند جایگزین کاملی برای آن‌ها باشد. در زمینه جرم‌شناسی، این احساسات می‌توانند به آسیب‌های روانی جدی منجر شوند که در برخی موارد به بروز رفتارهای ناهنجار یا خودآسیب‌زنی می‌انجامد (سازمان پزشکی قانونی ایران، ۱۴۰۲). فضای مجازی، به‌ویژه شبکه‌های اجتماعی، با ایجاد فضایی پر از مقایسه‌های اجتماعی و استانداردهای غیرواقعی، نوجوانان را به سمت احساس ناکافی بودن و افسردگی سوق می‌دهد. این وضعیت می‌تواند از نظر اجتماعی و روانی به گسترش آنومی در میان نوجوانان منجر شود، چراکه این افراد ممکن است نتوانند خود را با هنجارهای اجتماعی موجود هماهنگ کنند و به تدریج از ساختارهای اخلاقی و قانونی دور شوند.

-کاهش مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی

نوجوانانی که بیش‌ازحد در فضای مجازی حضور دارند، در برقراری مکالمات حضوری، بیان احساسات و تعامل با دیگران دچار مشکل می‌شوند. این موضوع می‌تواند در آینده بر روابط کاری، تحصیلی و خانوادگی آن‌ها تأثیر منفی بگذارد. این مشکل در سطح جامعه به ایجاد اختلال در فرآیند اجتماعی‌شدن منجر می‌شود و می‌تواند باعث بروز رفتارهای انحرافی و ناهنجار گردد. ضعف در مهارت‌های اجتماعی می‌تواند نوجوانان را از تعاملات مؤثر در جامعه محروم کند و آن‌ها را بیشتر به سمت گروه‌های اجتماعی غیررسمی و پرخطر سوق دهد که در آنجا ممکن است اصول اخلاقی و اجتماعی رعایت نشود (Farajih, 2020).

نبود حمایت‌های اجتماعی و کمبود حمایت عاطفی، ممکن است به افکار خودکشی و آسیب رساندن به خود دچار شوند. از منظر جرم‌شناسی، این وضعیت نشان‌دهنده یک بحران اجتماعی و قانونی است که نیازمند نظارت و کنترل است.

افزایش مصرف مواد مخدر و الکل

برخی چالش‌ها و محتوای فضای مجازی، مصرف الکل، سیگار و مواد مخدر را به‌عنوان فعالیت‌های سرگرم‌کننده و "مد روز" تبلیغ می‌کنند. این تبلیغات می‌تواند باعث شود که نوجوانان، بدون آگاهی از عواقب، این رفتارهای پرخطر را امتحان کنند. این تبلیغات می‌توانند به بروز رفتارهای مجرمانه و مصرف مواد خطرناک منجر شوند که نه تنها بر سلامت جسمی نوجوانان بلکه بر سلامت اجتماعی آنان نیز تأثیر می‌گذارد.

تأثیر منفی بر عملکرد تحصیلی و اجتماعی

نوجوانانی که بیش‌ازحد درگیر چالش‌های خطرناک و محتوای خشونت‌آمیز هستند، ممکن است دچار افت تحصیلی، کاهش تمرکز و مشکلات جدی در روابط خانوادگی و اجتماعی شوند. آن‌ها ممکن است بیشتر درگیر فعالیت‌های مجازی باشند و از مسئولیت‌های واقعی خود غافل شوند. از منظر جرم‌شناسی، این وضعیت می‌تواند به بروز جرائم اجتماعی، همچون سرقت یا خشونت‌های خانگی، در آینده منتهی شود.

کاهش احساس تعلق اجتماعی

در دنیای امروزی، فضای مجازی به بخش جدایی‌ناپذیر زندگی نوجوانان تبدیل شده است. شبکه‌های اجتماعی، بازی‌های آنلاین و پیام‌رسان‌های مجازی، راه‌های جدیدی برای برقراری ارتباط فراهم کرده‌اند. با این حال، افزایش استفاده از فضای مجازی باعث کاهش تعاملات واقعی نوجوانان با خانواده و دوستان شده است. بسیاری از نوجوانان بیشتر وقت خود را صرف گوشی‌های هوشمند و فضای آنلاین می‌کنند و همین موضوع باعث ایجاد فاصله عاطفی در روابط خانوادگی و اجتماعی آن‌ها شده است. از منظر

-تأثیر منفی بر عملکرد تحصیلی و شغلی آینده

ارتباطات واقعی و مهارت‌های اجتماعی از عوامل مهم موفقیت در تحصیل و کار هستند. نوجوانانی که وابسته به فضای مجازی هستند، ممکن است نتوانند در موقعیت‌های اجتماعی، کاری یا دانشگاهی به‌خوبی تعامل داشته باشند. این کاهش در مهارت‌های اجتماعی به‌ویژه در زمینه‌های تحصیلی و شغلی می‌تواند منجر به بروز مشکلاتی در فرآیندهای اجتماعی‌شدن، و در نهایت به بروز انحرافات اجتماعی و حتی جرائم اقتصادی و اجتماعی گردد. در این موارد، فرد ممکن است از مسیرهای قانونی و رسمی جامعه فاصله بگیرد و به سمت الگوهای غیرقانونی و منحرف سوق پیدا کند.

افزایش اضطراب و افسردگی

فضای مجازی، به‌ویژه شبکه‌های اجتماعی، می‌تواند زمینه‌ساز احساس تنهایی، بی‌ارزشی و مقایسه‌های اجتماعی برای کودکان و نوجوانان شود. گسترش آنومی در این فضا به فقدان چارچوب‌های اخلاقی منجر می‌شود که می‌تواند باعث اضطراب، افسردگی و دیگر اختلالات روانی گردد (Iran Forensic Medicine Organization, 2023a). این وضعیت همچنین می‌تواند بر شکل‌گیری هویت و رفتارهای غیرقانونی در میان نوجوانان تأثیر بگذارد. نوجوانانی که در فضای مجازی از نظر اجتماعی به‌طور مداوم مقایسه می‌شوند، ممکن است به خاطر عدم تطابق با استانداردهای غیرواقعی دچار احساس بی‌هویتی و سرخوردگی شوند که این شرایط به افزایش گرایش آن‌ها به جرائم سایبری یا رفتارهای انحرافی می‌انجامد.

کاهش مهارت‌های اجتماعی واقعی

یکی از پیامدهای گسترش آنومی در فضای مجازی، کاهش تعاملات اجتماعی واقعی است. کودکان و نوجوانان به‌جای برقراری ارتباطات چهره‌به‌چهره، بیشتر به ارتباطات آنلاین وابسته می‌شوند، که می‌تواند منجر به ضعف در مهارت‌های اجتماعی و

آسیب به روابط واقعی آن‌ها شود. این نوع کاهش در مهارت‌های اجتماعی به‌ویژه در نوجوانان می‌تواند آن‌ها را از الگوهای هنجاری جامعه دور کند و به بروز رفتارهای ضداجتماعی یا جرائم ناشی از ناآگاهی نسبت به پیامدهای رفتارها در فضای مجازی منجر گردد.

افزایش جرائم سایبری و ناهنجاری‌های اخلاقی

با کاهش هنجارهای اجتماعی، میزان جرائمی مانند کلاهبرداری اینترنتی، هک، سوءاستفاده از اطلاعات شخصی و خشونت‌های مجازی افزایش می‌یابد.

گسترش ناهنجاری‌های اخلاقی

گسترش آنومی در فضای مجازی باعث افزایش جرائم سایبری همچون کلاهبرداری، هک و سوءاستفاده از اطلاعات شخصی می‌شود. این موارد می‌تواند آثار منفی بسیاری بر روی امنیت فردی و اجتماعی داشته باشند. علاوه بر این، رفتارهای غیراخلاقی مانند قلدری سایبری، توهین و انتشار محتوای مستهجن نیز در این فضا افزایش یافته است که خود به تضعیف هنجارهای اخلاقی و اجتماعی در میان نوجوانان و تأثیرات منفی عمیقی منجر می‌شود.

تضعیف اقتدار نهادهای اجتماعی و حکومتی

در فضای مجازی، افراد می‌توانند نهادهای رسمی و قانونی را به چالش بکشند و اطلاعاتی را منتشر کنند که مشروعیت این نهادها را زیر سؤال ببرد. این امر می‌تواند به بی‌ثباتی اجتماعی، کاهش اقتدار دولت‌ها، تضعیف قانون‌گرایی و افزایش جرم‌های سیاسی منجر شود. از منظر جرم‌شناسی، این وضعیت نوعی بحران در مشروعیت اجتماعی محسوب می‌شود که می‌تواند باعث کاهش تبعیت نوجوانان از نهادهای رسمی و افزایش بی‌اعتمادی به ساختارهای قانونی گردد.

راهکارهای مقابله با آنومی در فضای مجازی از منظر

جرم‌شناسی

آنلاین، و نحوه استفاده مسئولانه از رسانه‌های دیجیتال آشنا کنند. این اقدام علاوه بر کاهش آسیب‌پذیری نوجوانان، به ارتقای توانایی آن‌ها در تشخیص منابع معتبر و جلوگیری از گرفتار شدن در دام اخبار جعلی و محتوای مجرمانه کمک می‌کند.

تقویت روابط والدین و فرزندان

برقراری گفت‌وگوی صمیمانه و باز میان والدین و فرزندان نقش بسیار مهمی در کاهش آسیب‌های فضای مجازی دارد. کودکان و نوجوانان باید احساس کنند که می‌توانند بدون ترس از سرزنش، مشکلات و دغدغه‌های خود را با والدین در میان بگذارند. این رابطه حمایتی، زمینه‌ای برای افزایش اعتماد و کاهش گرایش نوجوانان به گروه‌های پرخطر یا بزهکاری آنلاین فراهم می‌کند.

تقویت سواد رسانه‌ای

-ارتباط مستقیم سواد رسانه‌ای با کاهش آنومی و جرایم فضای مجازی

سواد رسانه‌ای یکی از ابزارهای کلیدی برای مقابله با آنومی در فضای مجازی است. آموزش و آگاهی‌بخشی به افراد می‌تواند به تقویت هنجارهای اجتماعی و جلوگیری از بروز رفتارهای مجرمانه در این فضا کمک کند.

-اهمیت همکاری بین نهادهای مختلف

برای مقابله مؤثر با آنومی در فضای مجازی، همکاری بین نهادهای آموزشی، قانونی و فنی ضروری است. این همکاری باید به سمت توسعه سیاست‌ها و برنامه‌های آموزشی با هدف افزایش سواد رسانه‌ای و نظارت مؤثر بر فضای مجازی حرکت کند. از منظر جرم‌شناسی، سواد رسانه‌ای سه نقش اساسی دارد:

۱. افزایش آگاهی نسبت به تهدیدات فضای مجازی

سواد رسانه‌ای می‌تواند به افراد کمک کند تا از تهدیدات بالقوه در فضای مجازی مانند کلاهبرداری‌ها، فیشینگ، بدافزارها و سایر جرایم سایبری آگاه شوند. این آگاهی به کاهش آسیب‌پذیری افراد در برابر جرایم کمک می‌کند.

برای مقابله با آنومی در فضای مجازی و کاهش جرایم آنلاین، راهکارهایی باید در نظر گرفته شود که به اصلاح و تقویت هنجارهای اجتماعی، قانونی و اخلاقی کمک کند. برای کاهش این معضل، برخی از پژوهشگران پیشنهاد کرده‌اند که باید قوانین سخت‌گیرانه‌تری برای نظارت بر فعالیت نوجوانان در اینترنت تدوین شود (Koosha, 2017). همچنین، فرجیها معتقد است که افزایش سواد رسانه‌ای والدین و کودکان می‌تواند میزان بزهکاری سایبری را به میزان قابل توجهی کاهش دهد.

افزایش نظارت والدین و مربیان

افزایش آگاهی والدین و مربیان

والدین و مربیان باید با فضای مجازی و فناوری‌های جدید آشنا شوند تا بتوانند به‌طور مؤثرتر بر فعالیت‌های فرزندان خود نظارت کنند. شرکت در دوره‌های آموزشی و مطالعه در زمینه سواد رسانه‌ای و امنیت دیجیتال می‌تواند به افزایش آگاهی آن‌ها کمک کند.

تعیین قوانین مشخص برای استفاده از اینترنت

والدین باید محدودیت‌های زمانی و محتوایی برای استفاده از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی تعیین کنند. برای مثال، مشخص کردن ساعت‌های خاصی برای استفاده از اینترنت یا تعیین سایت‌ها و برنامه‌های مجاز می‌تواند به کنترل بهتر این فضا کمک کند.

استفاده از ابزارهای نظارتی و کنترل والدین

امروزه بسیاری از نرم‌افزارها و ابزارهای نظارتی به والدین این امکان را می‌دهند که فعالیت‌های آنلاین فرزندان خود را کنترل کنند. این ابزارها می‌توانند دسترسی کودکان به محتوای نامناسب را محدود کرده و زمان استفاده از اینترنت را مدیریت کنند.

آموزش سواد رسانه‌ای در مدارس

مدارس باید برنامه‌های آموزشی در زمینه امنیت فضای مجازی و سواد رسانه‌ای را تقویت کنند. معلمان می‌توانند نوجوانان را با خطرات اینترنت، روش‌های حفاظت از خود در برابر تهدیدهای

۲. تشخیص اطلاعات نادرست و جعلی

در فضای مجازی، اطلاعات نادرست و جعلی به سرعت منتشر می‌شوند. آموزش سواد رسانه‌ای به افراد می‌آموزد که چگونه از منابع معتبر استفاده کنند و اخبار جعلی را تشخیص دهند. این مهارت می‌تواند به کاهش گسترش شایعات و اخبار ساختگی که به آنومی دامن می‌زنند، کمک کند.

۳. پیشگیری از ارتکاب جرایم آنلاین

یکی از راهکارهای جرم‌شناختی مقابله با آنومی در فضای مجازی، تقویت سواد رسانه‌ای برای آگاه‌سازی و پیشگیری از جرایم اینترنتی است. برای مثال، آموزش کاربران درباره تهدیدات امنیتی، نحوه محافظت از اطلاعات شخصی و استفاده مسئولانه از اینترنت می‌تواند به کاهش جرایم سایبری کمک کند.

وضع قوانین سختگیرانه‌تر برای شبکه‌های اجتماعی

۱. کنترل رفتارهای مجرمانه و جلوگیری از آنومی

از دیدگاه جرم‌شناسی، یکی از مهم‌ترین ابزارهای مقابله با بزهکاری، وضع قوانین مناسب و قابل اجرا است. اگر قوانین به‌طور مؤثر و شفاف در فضای مجازی پیاده شوند، امکان کنترل رفتارهای مجرمانه و کاهش آنومی افزایش می‌یابد. برای نمونه، محدود کردن دسترسی به محتوای غیرمجاز یا ترویج‌کننده خشونت می‌تواند مانع از گسترش هنجارشکنی در فضای مجازی شود.

۲. تقویت نظارت و اجرای قانون

وضع قوانین دقیق‌تر برای شبکه‌های اجتماعی بدون تقویت سیستم‌های نظارتی بی‌اثر خواهد بود. این نظارت باید شامل ردیابی محتواهای مضر، شناسایی متخلفان و اعمال جریمه‌های بازدارنده باشد. تجربه‌ی کشورهای که قوانین سخت‌گیرانه در زمینه فضای مجازی دارند، نشان می‌دهد که اجرای قاطع قانون نقش مهمی در کاهش جرایم سایبری دارد.

۳. تأثیرگذاری بر فرهنگ آنلاین

قوانین سخت‌گیرانه تنها ابزار سرکوبی نیستند، بلکه می‌توانند به‌عنوان عامل فرهنگی عمل کنند. اجرای این قوانین می‌تواند به شکل‌گیری هنجارهای اجتماعی جدید در فضای مجازی کمک کند و کاربران را به سمت رفتارهای قانونی‌تر، اخلاقی‌تر و مسئولانه‌تر سوق دهد.

۴. وضع قوانین شفاف و جامع

یکی از چالش‌های اصلی در مقابله با آنومی در فضای مجازی، نبود قوانین شفاف و یکپارچه است. تصویب قوانین مشخص در زمینه نشر اطلاعات نادرست، تعرض به حریم خصوصی یا سوءاستفاده از داده‌های شخصی، می‌تواند از بروز جرایم جلوگیری کند.

۵. شناسایی و مجازات سریع مجرمان آنلاین

مطابق با کنوانسیون جرایم سایبری بوداپست (۲۰۰۱)، شناسایی سریع مجرمان و اعمال مجازات‌های مؤثر، نقشی کلیدی در کاهش بزهکاری آنلاین دارد. همکاری پلیس سایبری با نهادهای بین‌المللی در این زمینه، باعث افزایش توانایی در کشف و پیگیری جرایم می‌شود.

۶. ایجاد نهادهای نظارتی مؤثر

تأسیس نهادهای نظارتی ویژه برای رصد شبکه‌های اجتماعی، انتشار محتوای نامناسب و رفتار کاربران می‌تواند از وقوع جرایم پیشگیری کند. در ایران، سازمان تنظیم مقررات رسانه‌های دیجیتال (۱۴۰۲) نقش مهمی در این زمینه ایفا کرده و پیشنهادهایی برای ارتقای سیستم‌های نظارت هوشمند ارائه داده است.

ایجاد محتوای مناسب و جایگزین

۱. آموزش و تربیت اخلاقی

تولید محتواهایی که بر ارزش‌های اخلاقی، احترام به حقوق دیگران و مسئولیت‌پذیری تأکید دارند، می‌تواند به شکل‌گیری هویت مثبت در نوجوانان و کودکان کمک کند و اثرات منفی آنومی را کاهش دهد. این محتواها، در قالب فیلم‌های آموزشی، انیمیشن‌ها، و

ارزش‌ها و افزایش رفتارهای ضد اجتماعی می‌شود. نوجوانان، به دلیل ویژگی‌های رشدی و روانی خاص خود، بیش از سایر گروه‌ها در معرض پیامدهای منفی این پدیده قرار دارند.

از منظر جرم‌شناسی، پیامدهایی همچون افزایش جرایم سایبری، بزهکاری آنلاین، کاهش حساسیت نسبت به خشونت، افسردگی، اضطراب، تضعیف ارزش‌های اجتماعی و گرایش به رفتارهای پرخطر، به‌طور مستقیم با گسترش آنومی در فضای مجازی مرتبط هستند. چالش‌های مرگبار مانند چالش نهنگ آبی و چالش مومو، نمونه‌هایی روشن از خطرات عینی این وضعیت هستند که سلامت روانی و جسمانی نوجوانان را تهدید می‌کنند.

برای مقابله با این معضل، رویکردی جامع و چندبعدی ضروری است؛ رویکردی که شامل افزایش سواد رسانه‌ای، تقویت نظارت والدین، آموزش مهارت‌های دیجیتال در مدارس، وضع قوانین سخت‌گیرانه‌تر برای مدیریت محتوای مجازی و افزایش آگاهی عمومی درباره خطرات فضای مجازی باشد.

در این مسیر، نقش دولت، نهادهای آموزشی و اجتماعی، سازمان‌های بین‌المللی و البته والدین بسیار کلیدی است. تنها از طریق همکاری مشترک میان این نهادها می‌توان محیطی ایمن‌تر، سالم‌تر و سازنده‌تر برای حضور کودکان و نوجوانان در فضای مجازی ایجاد کرد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

EXTENDED ABSTRACT

The rapid expansion of digital technologies has fundamentally transformed the social environment of children and adolescents, creating a complex and often unstable normative landscape in which traditional systems of social regulation are increasingly weakened. Cyberspace, while offering

برنامه‌های تعاملی، نقش مهمی در پیشگیری از ارتکاب جرایم دارند.

۲. تأثیر محتوای فرهنگی و آموزشی

محتوای جایگزین باید متناسب با نیازهای فرهنگی و اجتماعی نوجوانان طراحی شود. برای مثال، برنامه‌های آموزشی شبکه رشد در ایران و کمپین‌های جهانی مانند *Safe Internet for Children* از سوی یونیسف، می‌توانند با ارائه آموزش‌های متناسب با گروه سنی، سواد اجتماعی و اخلاقی نوجوانان را ارتقا دهند (Iranian Center for Virtual Space Studies, 2022a, 2022b; Unicef, 2020).

۳. محتوای تعاملی و آموزشی

ایجاد پلتفرم‌های تعاملی مانند بازی‌های آنلاین مبتنی بر حل مسئله و یادگیری مهارت‌های زندگی، می‌تواند جایگزین محتوای آسیب‌زننده شود. این ابزارها با الگوبرداری از مدل‌های موفق آموزشی، هم جذابیت دارند و هم موجب ارتقای مهارت‌های اجتماعی، همکاری گروهی و تاب‌آوری در نوجوانان می‌شوند.

نتیجه‌گیری

فضای مجازی به‌عنوان یکی از اجزای جدایی‌ناپذیر زندگی امروزی، تأثیر گسترده‌ای بر تمامی گروه‌های سنی، به‌ویژه کودکان و نوجوانان دارد. در کنار فرصت‌های ارزشمند برای یادگیری، تعامل اجتماعی و رشد فردی، این فضا با چالش‌های مهمی نیز همراه است.

یکی از مهم‌ترین این چالش‌ها، گسترش آنومی در فضای مجازی است؛ پدیده‌ای که منجر به تضعیف هنجارهای اجتماعی، تغییر unprecedented opportunities for education, communication, and personal development, has simultaneously generated conditions conducive to the emergence of widespread normative confusion and behavioral instability, conceptualized within sociological and criminological theory as anomie. Originally formulated by Durkheim as a state

of normative breakdown resulting from weakened social regulation (Durkheim, 2005), anomie has acquired new dimensions within the digital sphere where regulatory boundaries are blurred, anonymity prevails, and exposure to contradictory value systems is continuous. In this context, children and adolescents—whose cognitive, emotional, and moral development remains in formative stages—are particularly vulnerable to the destabilizing effects of normative disintegration. Empirical evidence indicates that uncontrolled internet access, anonymity, declining parental supervision, and the proliferation of deviant online subcultures significantly accelerate the erosion of internalized norms and facilitate the normalization of antisocial and criminal behavior (Farajiha, 2020; Najafi Tavana, 2019; Rezaei, 2021). The absence of coherent regulatory frameworks within many digital platforms further amplifies this condition, transforming cyberspace into a fertile environment for cyber delinquency, moral disengagement, and the internalization of distorted value hierarchies among youth (Mir Mohammad Sadeghi, 2021; Najafi Abrandabadi, 2018). Consequently, digital anomie emerges not merely as an abstract sociological condition but as a tangible criminogenic force shaping the developmental trajectories of younger generations.

One of the most powerful mechanisms through which digital anomie manifests is the structural anonymity of online environments. Anonymity systematically reduces perceived accountability, weakens internal moral constraints, and increases the likelihood of deviant conduct by lowering the subjective risk of detection and punishment (Rezaei, 2021). This phenomenon is closely aligned with the Online Disinhibition Effect, whereby individuals exhibit behaviors in virtual settings that they would restrain in face-to-face contexts. The criminological consequences of this dynamic are extensive:

cyberbullying, online harassment, identity theft, phishing, dissemination of false information, and organized cyber fraud have become normalized features of adolescent digital interaction (ENISA, 2022; Regulatory Authority, 2023). Statistical evidence demonstrates that hacking, malware distribution, and data breaches are increasingly perpetrated by or directed at youth populations, who frequently lack the digital literacy necessary to protect themselves (Center for Virtual Space Development, 2022; FATA Police, 2023). Furthermore, routine activity theory elucidates how motivated offenders, suitable targets, and the absence of capable guardians converge in digital contexts to produce elevated rates of cyber crime. The structural features of cyberspace thus operate as criminogenic amplifiers, reinforcing anomic conditions and embedding deviance within everyday online practices (Malmir, 2022).

A second major vector of digital anomie is the unrestricted exposure to harmful and destabilizing content, particularly violent media, extremist narratives, sexually explicit material, and self-destructive behavioral challenges. Continuous exposure to such content contributes to desensitization, heightened aggression, emotional dysregulation, and impaired moral judgment (Shirazi, 2020). Psychological research demonstrates that repeated contact with violent digital content lowers empathic responsiveness and normalizes aggressive scripts through observational learning processes, consistent with Bandura's social learning framework (FATA Police, 2023). In addition, adolescents exposed to unrealistic standards of beauty, wealth, and lifestyle propagated through social media experience elevated levels of depression, anxiety, and diminished self-esteem (Center for Women's Studies in Iran, 2021). These psychosocial strains are compounded by rising internet

addiction, social withdrawal, academic decline, and deterioration of real-world interpersonal skills (National Research Institute for Psychiatric Sciences, 2022b; Rezaei, 2021). From a criminological perspective, these developments increase susceptibility to risk-taking behaviors, substance abuse, self-harm, and eventual involvement in both online and offline criminal networks (Iran Forensic Medicine Organization, 2023a, 2023b).

A third dimension of digital anomie arises from the cultural influence of online influencers and virtual celebrities, whose symbolic power increasingly supersedes that of traditional institutions such as family, school, and community. Influencers actively construct aspirational narratives centered on consumption, individualism, hedonism, and performative success, often detached from socioeconomic realities (Center for Statistical Research of Iran, 2022). This symbolic environment accelerates normative destabilization by displacing long-standing moral frameworks with unstable digital value systems (Najafi Abrandabadi, 2018). Adolescents, seeking identity affirmation and social belonging, internalize these narratives through imitation and symbolic alignment (Shirazi, 2020). As predicted by anomie theory, this erosion of normative coherence generates frustration, relative deprivation, and increasing reliance on illegitimate means of goal attainment (Farajiha, 2020; Najafi Tavana, 2019). Illegitimate opportunity structures thus emerge in cyberspace, including online fraud, gambling, digital extortion, and illicit marketplaces, providing alternative pathways to perceived success. Simultaneously, Hirschi's social control theory explains how weakening bonds with conventional institutions further reduce normative restraint, facilitating the translation of digital anomie into sustained patterns of deviance (Najafi Abrandabadi, 2018).

The cumulative impact of these processes produces measurable criminological consequences: escalation of cyber delinquency, increased aggression, normalization of deviance, erosion of institutional legitimacy, and deterioration of collective moral order. Empirical observations confirm rising levels of cyber fraud, identity theft, harassment, dissemination of illegal content, and politically destabilizing misinformation (Regulatory Authority, 2023). At the macro level, digital anomie undermines trust in social institutions, weakens respect for law, and contributes to social fragmentation, thereby reinforcing the very conditions that sustain criminal behavior (Koosha, 2017). Youth who experience prolonged exposure to these environments exhibit reduced social belonging, impaired emotional development, and heightened susceptibility to criminal subcultures (Najafi Tavana, 2019). Without corrective interventions, these developmental distortions become entrenched, generating long-term social costs that extend well beyond the digital domain.

Addressing digital anomie requires a multi-layered criminological strategy integrating regulatory reform, educational intervention, parental engagement, and institutional cooperation. Strengthening cyber legislation, enhancing enforcement capacity, and implementing real-time monitoring mechanisms are essential for restoring normative clarity (Iranian Judiciary, 2022; Mir Mohammad Sadeghi, 2021). Parallel to legal reform, systematic integration of media literacy education within school curricula is necessary to equip youth with critical evaluative skills, resistance to manipulation, and awareness of cyber threats (ENISA, 2022; Koosha, 2017). Parental involvement must be reinforced through awareness training, structured digital supervision, and development of trust-based communication frameworks. Moreover, production of

constructive digital content, promotion of ethical online cultures, and cross-sector collaboration between governments, educational institutions, and technology firms represent vital components of a sustainable preventive architecture (Iranian Center for Virtual Space Studies, 2022a; Unicef, 2020).

In conclusion, the expansion of anomie within cyberspace constitutes one of the most consequential criminological challenges of the contemporary era, particularly for children and adolescents whose normative foundations remain under construction. The digital environment has fundamentally altered the mechanisms through which values, identities, and behaviors are formed, creating unprecedented vulnerabilities to deviance, psychological harm, and criminal involvement. Without coordinated intervention across legal, educational, cultural, and technological domains, the destabilizing effects of digital anomie will continue to intensify, compromising both individual development and societal cohesion. The long-term security of future generations therefore depends upon the successful reconstruction of normative order within the digital sphere through informed policy, ethical governance, and collective responsibility.

References

- Center for Combatting Cybercrime in Iran. (2022). *Annual report on phishing and internet fraud*.
- Center for Statistical Research of Iran. (2022). *Report on household cultural indicators*.
- Center for Virtual Space Development. (2022). *Report on cybersecurity and data breaches in Iran*.
- Center for Women's Studies in Iran. (2021). *National report on the impact of social media on adolescent girls*.
- Durkheim, É. (2005). *Suicide*. Ney Publishing. <https://doi.org/10.4324/9780203994320>
- ENISA. (2022). *Cyber threat landscape report*.
- Farajiha, M. (2020). Cybercrimes and adolescents: A legal and criminological analysis. *Criminal Law and Criminology Quarterly*, 21(2).
- FATA Police. (2023). *Annual report on cybercrimes in Iran*.
- Iran Forensic Medicine Organization. (2023a). *National report on adolescent mental health*.
- Iran Forensic Medicine Organization. (2023b). *Statistics on suicide and the impact of media on adolescent mental health*.
- Iran University of Medical Sciences Research Center. (2022). Investigating the impact of virtual advertising on adolescent health.
- Iranian Center for Virtual Space Studies. (2022a). *Cultural and social challenges of virtual space in Iran*.
- Iranian Center for Virtual Space Studies. (2022b). *Report on the impact of influencers on adolescents*.
- Iranian Judiciary. (2022). *Bill for the protection of children in virtual space*.
- Koosha, J. (2017). *Prevention of cyber delinquency in adolescents*. Shahid Beheshti University.
- Malmir, M. A. (2022). An analysis of the ruling on multiple offenses by children and adolescents in Iranian criminal law. *University of Tehran Legal Journal*(86).
- Mir Mohammad Sadeghi, H. (2021). *Specific Criminal Law: Computer Crimes*. SAMT Publications.
- Najafi Abrandabadi, A. H. (2018). *Criminology*. Mizan Publishing.
- Najafi Tavana, A. (2019). *Delinquency of children and adolescents*. Mizan Publishing.
- National Research Institute for Psychiatric Sciences. (2022a). *National report on adolescent mental health in virtual space*.
- National Research Institute for Psychiatric Sciences. (2022b). *National report on the impact of violent media on adolescent mental health*.
- Regulatory Authority. (2023). *Report on the impact of social networks on adolescent lifestyle*.
- Rezaei, M. (2021). Investigating the phenomenon of anomie in virtual space with an emphasis on adolescents. *Journal of Sociology of Iran*(3).
- Shirazi, N. (2020). The digital divide between parents and children: Consequences and solutions. *Journal of Communication Studies*(27).
- Unicef. (2020). *Safe Internet for Children: Global Report*.